

Factsheet

Het veilig melden van ongebruikelijke transacties

Wanneer ben je een poortwachter?

- Poortwachters zijn financiële en niet-financiële instellingen die in het kader van hun beroepsactiviteiten een bijdrage kunnen leveren aan het identificeren van witwaspraktijken en terrorismefinanciering. Daarbij kun je bijvoorbeeld denken aan makelaars, notarissen, banken, autohandelaren en juweliers. In artikel 1a van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) staat precies aangegeven welke instellingen we tot de poortwachters rekenen. Vanaf juli 2027 is dit geregeld per verordening (EU) 2024/1624 (artikel 3).
- In de Wwft is onder andere opgenomen dat poortwachters ongebruikelijke transacties moeten melden aan de FIU-Nederland. Vanaf juli 2027 is dit geregeld per verordening (EU) 2024/1624 (artikel 69).

Wat zijn ongebruikelijke transacties?

- In de bijlage van artikel 4 Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 staan per type instelling objectieve en subjectieve indicatoren vermeld, op grond waarvan je kunt beoordelen of een transactie als een ongebruikelijke transactie moet worden aangemerkt.
- Als poortwachter moet je, op basis van de *subjectieve* indicator, in ieder geval melding maken van een transactie waarbij er op basis van jouw eigen professionele beoordeling aanleiding is om te veronderstellen dat deze transactie verband kan houden met witwassen of terrorismefinanciering.
- Per juli 2027 zijn poortwachters verplicht om, in plaats van ongebruikelijke transacties, verdachte transacties te melden (per verordening EU 2024/1624, artikel 69).

Waarom is het melden van ongebruikelijke transacties aan de FIU-Nederland belangrijk?

- Als poortwachter heb je specifieke kennis en expertise vanuit jouw sector, die de overheid niet heeft. Daarmee kun je een belangrijke bijdrage leveren aan het identificeren van criminele geldstromen.
- Zo help je jouw branche en de maatschappij geheel te beschermen.
- Samen helpen we zo het Nederlandse financiële stelsel integer te houden en bestrijden we georganiseerde, ondermijnende criminaliteit.

Wat is het meldproces en wat gebeurt er met mijn melding?

- Als poortwachter ben je conform de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) verplicht om ongebruikelijke (voorgenomen) transacties te melden bij de FIU-NL.
- De FIU-NL analyseert vervolgens de gemelde ongebruikelijke transacties. Bestaat er een vermoeden dat de ongebruikelijke transactie van belang kan zijn voor het voorkomen en opsporen van misdrijven, dan kunnen deze worden gedeeld met de opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdiensten.
- Per juli 2027 is dit geregeld per verordening (EU) 2024/1624 (artikel 69).

Hoe lang worden de ongebruikelijke en verdacht verklaarde transacties bewaard door de FIU-NL?

- Wanneer een poortwachter een melding van een ongebruikelijke transactie doet, worden deze gegevens maximaal 5 jaar in de beveiligde database van de FIU-Nederland bewaard.
- Wanneer de ongebruikelijke transactie als verdacht wordt verklaard, worden deze gegevens maximaal 10 jaar in de beveiligde database van de FIU-Nederland bewaard.
- Er is niet eenduidig aan te geven hoe lang het duurt voordat een oorspronkelijk als ongebruikelijk gemelde transactie als verdacht kan worden. Dit is contextafhankelijk. Ongebruikelijke transacties kunnen binnen de periode van 5 jaar waarin de in de beveiligde database van de FIU-Nederland worden bewaard, als verdacht worden verklaard.
- Hetzelfde geldt voor wanneer een verdacht verklaarde transactie kan worden gebruikt door de opsporings-, inlichtingen-, en veiligheidsdiensten. Deze kunnen in beginsel gedurende de periode van 10 jaar waarin deze verdachte transacties worden bewaard, in (opsporings) onderzoeken worden gebruikt.

Wat gebeurt er met een door FIU-NL verdacht verklaarde transactie?

- Nadat de transactie verdacht is verklaard door het hoofd van de FIU-Nederland, wordt deze ter beschikking gesteld aan de opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdiensten.
- Daarnaast krijgen andere samenwerkingsverbanden, zoals iCOV, periodiek verdacht verklaarde transacties toegestuurd. kDit maakt het mogelijk om verdacht verklaarde transacties ook op geaggregeerd niveau te analyseren, waardoor (bijvoorbeeld) inzichtelijk kan wordengemaakt dat meerdere meldingen van (verschillende) poortwachters bij elkaar horen.
- Wanneer een ongebruikelijke transactie verdacht is verklaard, wordt de meldende instelling hiervan in beginsel op de hoogte gesteld door de FIU-Nederland.
- Het versterken van de feedbackloop is een voortdurend proces, waarbij we inzetten op het optimaliseren van het informatieproces, zodat iedereen waar nodig goed weet wat er met de verdacht verklaarde transacties gebeurt. In dit voortdurende proces zijn zowel relevante publieke als private partners betrokken.

Wat gebeurt er als een verdacht verklaarde transactie leidt tot opname in een processtuk van een strafrechtprocedure?

- De opsporings-, inlichtingen- en veiligheidsdiensten kunnen verdacht verklaarde transacties gebruiken als sturingsinformatie en/of aanvullende informatie voor strafrechtelijke onderzoeken, als bewijs in een strafrechtprocedure of in analyses naar trends en fenomenen.
- Dit proces verloopt als volgt.
- Wanneer de opsporingsdiensten een vermoeden hebben van een strafbaar feit, kan een strafrechtelijk onderzoek worden gestart (onder leiding van een officier van Justitie). Bij de start van een strafrechtelijk onderzoek maakt een opsporingsambtenaar een proces-verbaal op. Hierin worden alle bevindingen opgenomen waaruit een redelijk vermoeden van een strafbaar feit volgt, waarvan de verdacht verklaarde transactie deel kan uitmaken. De verdacht verklaarde transactie wordt in dit geval als sturingsinformatie of aanvullende informatie gebruikt voor een strafrechtelijk onderzoek.
- In een proces-verbaal wordt vaak aangegeven op basis van welke informatie het strafrechtelijk onderzoek is gestart. In het geval dat de verdacht verklaarde transactie als sturingsinformatie of aanvullende informatie is gebruikt, wordt dit dus ook in een proces-verbaal opgenomen. Deze processen-verbaal worden altijd aan de processtukken toegevoegd, omdat ze zicht geven op de start van een strafrechtelijk onderzoek.
- Alle bevindingen van de opsporing worden in een proces-verbaal opgenomen. De verdacht verklaarde transactie is hierbij een onderdeel (puzzelstukje) van het totaal aan verzamelde bevindingen. Dit totaalpakket gaat naar de officier van Justitie.
- De officier van Justitie beoordeelt uiteindelijk of alle feiten duidelijk zijn en hoe sterk het bewijs is. Hij of zij neemt uiteindelijk de beslissing of de zaak voor de rechter komt.
- Dus, niet alle verdacht verklaarde transacties worden per definitie opgenomen in processtukken in een strafrechtprocedure.

Wat gebeurt er met jouw gegevens als melder?

- Als poortwachter registreer je je via het meldportaal van de FIU-Nederland. Hierbij worden gegevens van jouw organisatie opgeslagen, zoals de naam van de organisatie en het KvK-nummer. Deze gegevens worden opgeslagen in een beveiligde omgeving.
- De FIU-Nederland kent vervolgens een melders-ID toe aan jouw organisatie. Het melders-ID is een unieke code waarmee jouw organisatie bij de FIU-Nederland is geregistreerd.
- In het kader van de herleidbaarheid van informatie die aanleiding is voor een opsporingsonderzoek, is het mogelijk dat de naam van jouw organisatie als meldende partij (en eventueel bijlagen die door jou zijn aangeleverd) in een processtuk wordt opgenomen. Bij de start van een onderzoek maakt de opsporingsambtenaar immers een proces-verbaal op, dat moet worden toegevoegd aan de processtukken. Dit om aan te geven wat de aanleiding was voor het onderzoek.
- De reden hiervoor is dat transparantie en herleidbaarheid van informatie essentiële uitgangspunten vormen van het Nederlandse rechtstelsel. Rechter en advocaten moeten kunnen achterhalen op basis van welke informatie aanklachten worden ingediend of weerlegd.
- Als een verdacht verklaarde transactie wordt gebruikt als bewijs voor een strafbaar feit, wordt dit bewijs zoveel mogelijk aangevuld met informatie uit andere bronnen. Een verdacht verklaarde transactie die bijvoorbeeld gemeld is door een makelaar, kan ook zijn gemeld door een notaris en/of door een bank.
- In het meldformulier hoeven melders nooit persoonsgegevens van de meldende persoon op te nemen.

Welke bestaande waarborgen zijn er om de veiligheid van poortwachters te garanderen?

- **Staatsgeheime informatie:** De informatie die de FIU-Nederland krijgt aangeleverd is geclassificeerd als staatsgeheim. Enkel de FIU-Nederland is op grond van de Wvft bevoegd om de gemelde ongebruikelijke transacties te bekijken en te analyseren. De IT-inrichting van de FIU-Nederland is daarom zwaarbeveiligd.
- **Verrijking met andere informatiebronnen:** Een verdachte transactie is nog geen verdenking in de zin van artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering. Een verdachte transactie wordt in de praktijk doorgaans opgewerkt met andere informatiebronnen, voordat deze in de opsporing wordt gebracht.
- **Contact met kleine melders door opsporing:** Opsporingsdiensten dienen contact op te nemen met een kleine melder, als ze voornemens zijn om informatie over een verdacht verklaarde transactie van een kleine onderneming als bewijs toe te voegen in het strafdossier (ter uitvoering van de motie van de heer van Nispen in 2020). Er wordt dan nagegaan of er voorstelbare of concrete dreigingsrisico's zijn. Daarbij wordt ook informatie betrokken die bekend is bij de opsporingsdiensten. Die informatie wordt verstrekt aan het Openbaar Ministerie. Deze instantie kan zo een goede afweging maken of er aanleiding is om informatie over de verdacht verklaarde transactie te anonimiseren in het strafdossier.

- **Contact opnemen met politie bij gevoel van onveiligheid:** Als de melder gevoelens van onveiligheid ervaart, kan er contact worden opgenomen met de politie. De politie analyseert het dreigingsniveau en kan besluiten passende (veiligheids)maatregelen te treffen, die aansluiten bij de context.

Voorbeelden van deze maatregelen zijn het voeren van (stop) gesprekken met de verdachte, het aanhouden van een verdachte en bij sprake van een hoog dreigingsniveau, het treffen van bewakings- en beveiligingsmaatregelen.

- **Anonimiseren:** wanneer dat nodig is, kan het Openbaar Ministerie de gegevens in het strafdossier op individuele basis volledig anonimiseren. Dit betreft over het algemeen zeer uitzonderlijke gevallen.

- **Nieuwe regels Europese anti-witwaspakket per juli 2027 (AMLD6)**

Als een gemelde transactie door de FIU-NL aan de opsporingsdiensten ter beschikking wordt gesteld, zullen per juli 2027 de gegevens van de meldende instelling niet meer automatisch worden doorgezet (enkel de meldersgroep). De opsporingsdiensten kunnen de gegevens van de meldende instelling wel met terugwerkende kracht opvragen bij de FIU-Nederland. Hierdoor komen er minder gegevens op minder plaatsen terecht en worden enkel als dat écht nodig is, de gegevens van de meldende instelling gedeeld met de opsporing (artikel 36 AMLD6). De implementatie van het Europese anti-witwaspakket wordt momenteel uitgewerkt met de betrokken publieke en private partijen.